EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 2.6.2014.
COM(2014) 312 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to kā dalībvalstis īsteno 2008. gada 24. jūlija Pamatlēmumu 2008/675/TI par Eiropas Savienības dalībvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā jaunā kriminālprocesā

SATURS

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI par to, kā dalībvalstis īsteno 2008. gada 24. jūlija Pamatlēmumu 2008/675/TI par Eiropas Savienības dalībvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā jaunā krimināprocesā

1. Ievads ... 3

1.1. Pamatlēmuma mērķis un darbības joma ... 3
1.2. Pamattiesību aizsardzības garantijas ... 4
1.3. Pamatlēmuma galvenie elementi ... 4
1.4. Pašreizējā situācija transponēšanas jomā un neīstenošanas sekas ... 5

2. Novērtējums par pamatlēmuma īstenošanu dalībvalstīs ... 6

2.1. Sākotnējais novērtējums par saņemtajiem transponēšanas tiesību aktiem ... 6
2.2. Novērtējums par atsevišķiem pamatlēmuma galvenajiem noteikumiem ... 6
2.2.1. Sprieduma definīcija ... 6
2.2.2. Prasības attiecībā uz ārvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā ... 7
2.2.3. Līdzvērtīgas tiesiskās sekas ... 8

2.2.3.1. Pirmstiesas izmeklēšanas posms ... 9

2.2.3.2. Lietas izskatīšanas posms ... 9

2.2.3.3. Sprieduma izpildes posms ... 10

2.2.4. Pietiekamu datu iegūšana par iepriekšējiem spriedumiem ... 10

3. Secinājums ... 10

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā dalībvalstis īsteno 2008. gada 24. jūlija Pamatlēmumu 2008/675/TI par Eiropas Savienības dalībvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā jaunā krimināprocesā

1. IEVADS

1.1. Pamatlēmuma mērķis un darbības joma

Eiropas Savienība patiesā tiesiskuma telpā, kuras pamatprincips ir savstarpēja uzticība, ir veikusi pasākumus, lai nodrošinātu pilsoņu aizsardzību pret noziedzību Eiropas Savienībā un vienlaikus nodrošinātu arī pilsoņu pamattiesību ievērošanu, ja viņiem upura vai atbildētāja statusā nākas iesaistīties krimināprocesā.

Eiropas Savienībā cilvēki var brīvi pārvietoties un apmesties, tāpēc, lai varētu īstenot ES mērķi, proti, saglabāt un attīstīt reālu Eiropas tiesiskuma telpu, kā arī novērstu turpmākus noziegumus, spriedumi, kas par notiesātām personām pieņemti vienā dalībvalstī, ir jāņem vērā arī citā dalībvalstī. Ja attiecīgais likumpārkāpējs ir izdarījis jaunus noziegumus, tiesvedības taisnīguma saglabāšanas nolūkā tikpat svarīgi būtu ņemt vērā šo uzvedības faktoru jaunajā krimināprocesā.

Lai Eiropas Savienībā nodrošinātu efektīvu krimināo tiesvedību, tostarp noziegumu upuru aizsardzību, visās dalībvalstīs vajadzētu būt spēkā noteikumiem par to, ka visos krimināprocesa posmos ir jāņem vērā tas, vai attiecīgā persona pārkāpusi likumu pirmoreiz vai arī jau ir bijusi notiesāta citā dalībvalstī. Lai jaunais krimināprocess noritētu rezultatīvi, konkrētāk, lai varētu pieņemt pamatotus lēmumus par pirmstiesas aizturēšanu vai drošības naudu, kā arī nodrošināt pilnīgu informāciju sprieduma pieņemšanas posmā, ir būtiski gūt piekļuvi informācijai par likumpārkāpēja krimināo pagātni.

Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, 2008. gada 24. jūlijā tika pieņemts Pamatlēmums 2008/675/TI par Eiropas Savienības dalībvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā jaunā krimināprocesā. Tajā dalībvalstu tiesu iestādēm ir atļauts ņemt vērā citu dalībvalstu tiesu pieņemtos galīgos spriedumus krimināllietās. Pamatlēmumā ir paredzēti nosacījumi, atbilstīgi kuriem dalībvalsts krimināprocesā pret personu ņem vērā spriedumus, kas attiecībā uz šo pašu personu par citiem faktiem iepriekš pieņemti citās dalībvalstīs. Jaunajā krimināprocesā dalībvalstīm jānodrošina, ka spriedumus, kas iepriekš pieņemti citā dalībvalstī, pienācīgi ņem vērā atbilstīgi noteikumiem, kurus piemēro arī savā valstī pieņemtiem iepriekšējiem spriedumiem.

Attiecībā uz krimināllietās pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā ar pamatlēmumu tiek aizstāts 56. pants Eiropas Padomes 1970. gada 28. maija Konvencijā par kriminālspriedumu starptautisku spēkā esamību[1] attiecībās starp dalībvalstīm, kas ir šīs konvencijas līgumslēdzējas puses. Informāciju par iepriekšējiem spriedumiem var

[1] http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?CL=ENG&CM=1&NT=070. Šo konvenciju ir ratificējušas 11 ES dalībvalstis: AT, BE, BG, CY, DK, EE, LT, LV, NL, RO un ES.

iegūt, izmantojot ES sistēmu no sodāmības reģistra iegūtas informācijas apmaiņai (*ECRIS*)[2].

Ziņojuma mērķis ir sniegt sākotnēju novērtējumu par tiem valstu transponēšanas tiesību aktiem, kurus Komisija jau saņēmusi.

No 2014. gada 1. decembra, kad beigsies Lisabonas līguma ieviešanas piecu gadu pārejas periods, Tiesas tiesu vara un Komisijas pilnvaras sākt pārkāpuma procedūras pilnīgi attieksies uz to ES *acquis*, kas pieņemts pirms Lisabonas līguma, par tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās un policijas sadarbību.

1.2. Pamattiesību aizsardzības garantijas

Kā noteikts pamatlēmuma 1. panta 2. punktā un 12. apsvērumā, tajā tiek ievērotas pamattiesības un juridiskie pamatprincipi, kas atzīti Līguma par Eiropas Savienību 6. pantā un atspoguļoti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā ("Harta").

Tāpēc atsevišķas dalībvalstis savos īstenošanas tiesību aktos attiecībā uz iepriekšēju spriedumu ņemšanu vērā jaunā kriminālprocesā skaidri atsaucas uz Eiropas Savienības tiesībās noteiktajām pamattiesībām un juridiskajiem pamatprincipiem. Dažās dalībvalstīs iepriekšējus spriedumus neņem vērā tad, ja ir pamatots iemesls pieņemt, ka tādējādi tiktu pārkāpta citā dalībvalstī notiesātas personas brīvība un tiesības. Tā vietā dalībvalstis (AT, DE, PL) īstenošanas tiesību aktā ir skaidri noteikušas, ka iepriekšējam spriedumam būtu jāatbilst tiesībām uz taisnīgu tiesu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas ("ECK") 6. panta izpratnē.

1.3. Pamatlēmuma galvenie elementi

Pamatlēmuma mērķis ir nodrošināt, lai attiecīgajā valstī pieņemtiem spriedumiem un citās dalībvalstīs pasludinātiem spriedumiem būtu līdzīgas tiesiskās sekas. Atbilstīgi pamatlēmuma 2. pantam spriedums ir "jebkurš galīgs krimināltiesas nolēmums, ar ko konstatē vainu noziedzīgā nodarījumā".

Pamatlēmuma galvenais noteikums ir tā 3. pants. Šā panta pamatā ir spriedumu vienkāršās asimilācijas princips, un tajā noteikts, ka ārvalstīs pieņemtu spriedumu tiesiskajām sekām principā jābūt līdzvērtīgām pašu valstī pieņemtu spriedumu tiesiskajām sekām ("līdzvērtīguma princips"), kas paredzētas šīs valsts tiesību aktos.

Tas nozīmē, ka valstīm ir pienākums ņemt vērā ārvalstīs pieņemtus spriedumus un tas jādara atbilstīgi valsts tiesību aktiem (dalībvalstīm ir pienākums ņemt vērā citā valstī pieņemtu spriedumu tikai tiktāl, ciktāl ņemtu vērā pašu valstī pieņemtu spriedumu).

Iepriekšēji spriedumi jāņem vērā pirmstiesas izmeklēšanas posmā, lietas izskatīšanas posmā, kā arī sprieduma izpildes laikā (3. panta 2. punkts). Iepriekšēji spriedumi

[2] Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmums 2009/315/TI par organizatoriskiem pasākumiem un saturu no sodāmības reģistra iegūtas informācijas apmaiņai starp dalībvalstīm: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:093:0023:0032:LV:PDF. Padomes 2009. gada 6. aprīļa Lēmums 2009/316/TI par Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas (*ECRIS*) izveidi, piemērojot Pamatlēmuma 2009/315/TI 11. pantu: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:093:0033:0048:LV:PDF.

būtu pienācīgi jāņem vērā īpaši saistībā ar piemērojamiem procesuālajiem noteikumiem par:

iepriekšēju apcietinājumu;

nodarījuma kvalifikāciju;

soda veidu un līmeni;

nolēmuma izpildi.

Tas, ka jauno procesu ierosinājusī dalībvalsts ņem vērā iepriekšējus spriedumus, nenozīmē, ka tā drīkst iejaukties iepriekš pieņemtos spriedumos vai arī atcelt vai pārskatīt tos. Attiecībā uz sprieduma pieņemšanu jaunā krimināprocesā pamatlēmumā ir paredzēti šā vispārīgā noteikuma izņēmumi.

Ja nodarījums, par kuru notiek jaunais process, izdarīts, pirms cita dalībvalsts pieņēmusi vai pilnīgi izpildījusi iepriekšējo spriedumu, pamatlēmumā dalībvalstīm netiek prasīts piemērot savus noteikumus par spriedumu pieņemšanu, ja to piemērošana iepriekš pieņemtiem ārvalstu spriedumiem ierobežotu tiesnesi jaunā sprieduma pieņemšanā.

Dažas norādes par šo aspektu ir sniegtas arī pamatlēmuma 8. un 9. apsvērumā — lasāmi kopā ar tā 3. panta 5. punktu —, uzsverot soda līmeņa un likumpārkāpēja personīgo apstākļu samērīgumu. Jāpiebilst, ka neviena dalībvalsts īstenošanas pasākumā nav atsaukusies uz pamatlēmuma 8. apsvērumu, kurā noteikts, ka, ja krimināprocesa gaitā dalībvalstī ir pieejama informācija par iepriekšēju citā dalībvalstī pieņemtu spriedumu, ciktāl iespējams, pret attiecīgo personu nevajadzētu izturēties mazāk labvēlīgi kā tad, ja iepriekšējais spriedums būtu pieņemts attiecīgajā dalībvalstī.

Pamatlēmuma 3. panta 1. un 2. punktā ir noteikti vispārīgie krimināltiesību principi un procedūras, kas paredzētas, piemēram, krimināprocesa kodeksos, un attiecas uz citā valstī pieņemta sprieduma ņemšanu vērā jaunajā krimināprocesā. Pamatlēmuma 3. panta 4. un 5. punkta īstenošana būs jāizvērtē, ņemot vērā valstu krimināltiesību principus un procedūras, kas attiecas tieši uz spriedumu pieņemšanu (piemēram, summētiem sodiem).

1.4. Pašreizējā situācija transponēšanas jomā un neīstenošanas sekas

Ziņojuma izstrādes posmā Komisija bija saņēmusi paziņojumus par valstu transponēšanas tiesību aktiem no 22 dalībvalstīm: **AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, PL, RO, SE, SI, SK** un **UK**.

No īstenošanas datuma ir pagājuši vairāk nekā trīs gadi, taču sešas dalībvalstis (**BE, ES, IT, LT, MT** un **PT**) vēl nav paziņojušas par pasākumiem, ar ko transponē pamatlēmumā noteiktos pienākumus.

Četras dalībvalstis informēja Komisiju par valsts procesu attiecīgo transponēšanas pasākumu sagatavošanai (**BE, ES, LT, MT**). Taču neviena no tām nebija pieņēmusi pasākumus vai par tiem paziņojusi Komisijai līdz 2014. gada aprīlim.

Dokumenta pielikumā ir iekļauta tabula, kurā izklāstīta pašreizējā situācija pamatlēmuma īstenošanas jomā.

Dalībvalstīm pamatlēmumi, tāpat kā visi pārējie ES *acquis* elementi, ir jāīsteno. Būtībā dalībvalstīm ir pienākums sasniegt pamatlēmumos paredzēto rezultātu, taču to īstenošanas veidu un metodi var izvēlēties valstu iestādes. Pamatlēmumi nerada tiešas sekas. Taču attiecībā uz pamatlēmumiem, kas pieņemti saistībā ar bijušā Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļu, ir jāievēro atbilstīgas interpretācijas princips.

Lai gan neīstenošana vienā dalībvalstī nerada tiešas sekas citās dalībvalstīs, tiesiskuma labad tomēr ir būtiski, lai vienas dalībvalsts tiesa varētu ņemt vērā citu dalībvalstu tiesu pieņemtos galīgos spriedumus krimināllietās. Šīs pieejas pamatinstruments ir *ECRIS* — decentralizēta informācijas tehnoloģijas sistēma, kas nodrošina efektīvu apmaiņu ar informāciju par spriedumiem, kuri par dalībvalstu valstspiederīgajiem pieņemti citās dalībvalstīs. Līdzvērtīguma principa pareiza piemērošana, kā arī vajadzība nodrošināt, lai ārvalstīs pieņemtu spriedumu tiesiskās sekas sistemātiski būtu līdzvērtīgas attiecīgajā valstī pieņemtu spriedumu tiesiskajām sekām, ir būtiski Eiropas tiesiskuma telpas elementi.

2. NOVĒRTĒJUMS PAR PAMATLĒMUMA ĪSTENOŠANU DALĪBVALSTĪS

2.1. Sākotnējais novērtējums par saņemtajiem transponēšanas tiesību aktiem

Šajā ziņojumā izvērtēts, cik lielā mērā dalībvalstis ir veikušas pamatlēmuma ievērošanai vajadzīgos pasākumus. Izvērtējot šā instrumenta transponēšanas pakāpi valstu krimināltiesībās, Komisija galveno uzmanību pievērš pamatlēmuma 3. pantā paredzētajiem pienākumiem, proti, to, vai ir pienācīgi ieviests līdzvērtīguma princips un vai valstu kriminālās tiesvedības sistēmās iepriekšējiem ārvalstīs pieņemtiem spriedumiem ir paredzētas tādas tiesiskās sekas, kas iepriekšējiem spriedumiem noteiktas attiecīgās valsts tiesību aktos.

Dalībvalstis lielākoties ir izvēlējušās līdzīgu pieeju pamatlēmuma transponēšanai valsts tiesību aktos un krimināltiesībās. Lielākajai daļai dalībvalstu bija tikai jāgroza tiesību akts, ar ko tās reglamentē šo aspektu, savukārt dažas dalībvalstis transponēšanas nolūka pieņēma atsevišķus īstenošanas likumus.

Pamatlēmuma īstenošanu kavē tas, ka sešas dalībvalstis vēl nav izpildījušas šajā lēmumā tām noteikto pienākumu.

2.2. Novērtējums par atsevišķiem pamatlēmuma galvenajiem noteikumiem

2.2.1. Sprieduma definīcija

Ne visu dalībvalstu transponēšanas tiesību aktos "spriedums" ir oficiāli definēts kā "jebkurš galīgs krimināltiesas nolēmums, ar ko konstatē vainu noziedzīgā nodarījumā". Vairākas dalībvalstis nav skaidri definējušas, ko tās uzskata par "spriedumu" pamatlēmuma īstenošanas nolūkā (AT, BG, DK, EL, FR, IE, LU, LV, RO, SE, SI, SK un UK). Taču šīs dalībvalstis piemēro to krimināltiesībās noteiktos vispārīgos principus un definīcijas. Piemēram, Latvija un Rumānija nav skaidri definējušas iepriekšējus spriedumus un ir tikai atsaukušās uz "recidīvismu".

"Iepriekšēja sprieduma" definīcijas neprecīza izmantojuma dēļ var atšķirties pamatlēmuma piemērošanas joma — proti, galīgie nolēmumi —, un tādējādi cilvēkiem var netikt nodrošināta juridiskā noteiktība. Turklāt pamatlēmuma prasība par to, ka jāņem vērā tikai "galīgie" nolēmumi, būtu jāinterpretē, ņemot vērā arī

procesuālās tiesības, kas Eiropas Savienībā garantētas aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā. Attiecinot darbības jomu tikai uz galīgajiem nolēmumiem, pamatlēmumā tiek pilnīgi ievērots un atbalstīts nevainīguma prezumpcijas princips, ar ko tiek garantēta pamattiesību un procesuālo tiesību aizsardzība kriminālprocesā.

Somijas un Apvienotās Karalistes tiesību aktos ir skaidri noteikts, ka par "apstākļiem, kādos ņem vērā iepriekšējus spriedumus", ir uzskatāmi tādi lēmumi kā lēmums par nosacītu soda atlikšanu, rīkojums par sabiedrisko darbu veikšanu, lēmums par naudas sodiem vai līdzvērtīgām sankcijām.

Dānija, Horvātija, Latvija, Luksemburga, Slovēnija, Somija un Zviedrija nav noteikušas papildu prasības par iepriekšēju spriedumu ņemšanu vērā. Šo dalībvalstu tiesas citā dalībvalstī pieņemtiem spriedumiem var vienkārši piešķirt tādu pašu nozīmi, kādu tās piešķir pašu valstī pieņemtiem spriedumiem (tiesas ieskata princips). Šo pieeju var uzskatīt par "savstarpēju atzīšanu veicinošu", jo tā liecina par spēcīgu uzticēšanos citu dalībvalstu galīgajiem spriedumiem un sodāmības reģistru sistēmām.

2.2.2. Prasības attiecībā uz ārvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā

Lielākajā daļā dalībvalstu (AT, BG, CZ, CY, EL, FR, HU, NL, PL, RO, SK un UK) kompetentajām iestādēm ir jāpiemēro prasība par abpusēju sodāmību (kā prasīts to īstenošanas tiesību aktos un pasākumos), ja tās atsevišķās lietās ņem vērā iepriekšējus spriedumus. Tas nozīmē, ka tiesas var ņemt vērā iepriekšēju spriedumu tikai tad, ja tas pieņemts par tādu noziegumu, kas ir atzīts un sodāms arī saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

Abpusējas sodāmības pārbaude pamatlēmuma īstenošanas nolūkā ir pamatota, jo tajā valstīm prasīts "ņemt vērā" citā dalībvalstī pieņemtus spriedumus tikai tiktāl, ciktāl tās ņem vērā iepriekšējus pašu valstī pieņemtus spriedumus, un paredzēt tiem līdzvērtīgas sekas. Tāpēc, ja noteikti nodarījumi, kas ir iepriekšējā sprieduma pamatā, konkrētā dalībvalstī nav sodāmi, tiesas nevarēs "paredzēt līdzvērtīgas tiesiskās sekas", jo, ja spriedums attiektos uz gadījumu, kas pilnīgi ir attiecīgās valsts lieta, tiesisku seku nemaz nebūtu[3].

Ungārijas tiesību aktā šis aspekts ir formulēts nedaudz citādi: citas valsts tiesas pieņemti spriedumi vai no tās nolēmuma izrietoši pasākumi "nedrīkst būt pretrunā Ungārijas tiesību aktiem". Nīderlandes tiesību aktā ir izmantots termins "līdzīgi nodarījumi". Atbilstīgi šim tiesību aktam līdzīgs nodarījums var būt nodarījums, kas par tādu atzīts citas valsts tiesību aktā, "kurš, iespējams, ir citādi formulēts, taču domāts to pašu tiesisko interešu aizsardzībai, un tādējādi šis nodarījums ir iekļaujams vienā kategorijā ar to Nīderlandes tiesību aktos paredzēto nodarījumu, uz kuru attiecas noteikums par atkārtotu pārkāpumu". Atšķirībā no Nīderlandes atsevišķas dalībvalstis, piemēram, Francija, izvēlējās pieeju, kuras pamatā ir juridiskā kvalifikācija. Izvērtējot ar iepriekšēju spriedumu saistītu abpusējas sodāmības aspektu, fakta kvalifikāciju nosaka, ņemot vērā Francijas tiesību aktā definētos nodarījumus, un sodi tiks izvērtēti atbilstīgi līdzvērtīgiem Francijā piemērotiem sodiem, kas paredzēti tās tiesību aktos. Saskaņā ar Slovākijas tiesību aktu abpusēju sodāmību vai lēmumus, ko krimināllietās pieņēmušas citu dalībvalstu tiesas, var

[3] Skatīt arī pamatlēmuma 6. apsvērumu.

piemērot vai tiem paredzēt līdzvērtīgas tiesiskās sekas Slovākijā vienīgi tad, ja tas ir noteikts starptautiskā līgumā vai aktā.

Dažas dalībvalstis ir paredzējušas vairāk noteikumu, kas jāievēro papildus prasībai par abpusēju sodāmību. Kā piemēru var minēt pienākumu papildus abpusējai sodāmībai nodrošināt pietiekamu informāciju par iepriekšējo spriedumu (CY, PL)[4]. Atbilstīgi Polijas tiesību aktam iepriekšēju spriedumu nevar ņemt vērā tad, ja uz lietu attiecas atcelšanas pasākums ar amnestijas vai apžēlošanas spēku (PL).

Slovākija piebilst, ka iepriekšēju spriedumu var ņemt vērā arī tad, ja valstij ir šāds pienākums atbilstīgi starptautiskam līgumam, kurā tā ir līgumslēdzēja puse. Īrijā atbildētājam ir jābūt iespējai atzīt vai noliegt katru iepriekšējo spriedumu, ja to konfrontē ar Īrijā vai citā valstī pieņemtiem spriedumiem. Ja iepriekšējus spriedumus tiesas prāvā ņem vērā "jebkādā nolūkā", tie vai nu jāpierāda ar likumīgiem pierādījumiem, vai arī apsūdzētajai personai tie skaidri jāatzīst.

Ungārijā ārvalstīs pieņemtus spriedumus var ņemt vērā pēc tam, kad ir veikta plaša to atzīšanas procedūra. Noteiktajām papildu prasībām par ārvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā vajadzētu būt samērīgām ar pamatlēmuma mērķiem.

2.2.3. Līdzvērtīgas tiesiskās sekas

Šā aspekta juridiskais konteksts ir apskatīts ziņojuma 1.3. sadaļā "Pamatlēmuma galvenie elementi". Noteikums par to, ka tiesiskās sekas, ko paredz iepriekšējiem ārvalstīs pieņemtiem spriedumiem, ir līdzvērtīgas tiesiskajām sekām, ko atbilstīgi valsts tiesību aktiem paredz iepriekšējiem attiecīgajā valstī pasludinātiem spriedumiem, labākajā gadījumā ir ievērots nepilnīgi. Deviņas dalībvalstis nav sniegušas pārliecinošu informāciju par šā noteikuma ievērošanu. Ņemot vērā saņemtos paziņojumus, šķiet, ka šīs deviņas dalībvalstis (BG, CZ, EE, HU, FR, LU, PL, RO un SK) ir likušas uzsvaru tikai uz līdzvērtīguma principa (3. panta 1. punkts) piemērošanu, taču nav sniegušas papildu informāciju par tiesisko seku veidiem, ko tās paredz iepriekšējiem ārvalstīs pieņemtiem spriedumiem, un par to, kurā procesa posmā (pirmstiesas izmeklēšanas, lietas izskatīšanas, izpildes) šīs sekas piemēro attiecīgās valsts krimināls tiesvedības sistēmā (3. panta 2. punkts).

Lai sekmētu juridiskās noteiktības principu un savstarpēju uzticību, informācijai par valstu tiesību sistēmām un sekām, ko paredz iepriekšējiem spriedumiem, vajadzētu būt pieejamai visām dalībvalstīm, jo īpaši atbildētājiem.

Pēc sākotnējā izvērtējuma 13 dalībvalstu (AT, CY, DE, DK, FI, EL, HR, IE, LV, NL, SE, SI un UK) iesniegtajos pamatlēmuma īstenošanas paziņojumos tika apskatīti visi būtiskie pamatlēmuma elementi (piemēram, līdzvērtīguma princips un juridisko seku princips).

[4] Kipras tiesību aktos ir precizēts, kas uzskatāms par "pietiekamu informāciju", piemēram, pilns vārds un uzvārds, dzimšanas datums un vieta personai, par kuru pieņemts spriedums; sprieduma datums, tiesas nosaukums un datums, kurā nolēmums kļuva galīgs; informācija par nodarījumu, kura dēļ pieņemts spriedums, jo īpaši nodarījuma datums, nodarījuma nosaukums vai juridiskā definīcija, kā arī atsauces uz piemērotajām tiesību normām; informācija par sprieduma saturu un, svarīgākais, par nodarījumu, visām papildu sankcijām, drošības pasākumiem un turpmākiem lēmumiem, ar ko groza lēmumu par sprieduma izpildi.

2.2.3.1. Pirmstiesas izmeklēšanas posms

Atsevišķās dalībvalstīs iepriekšējus spriedumus var ņemt vērā jau kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas posmā. Horvātijā sodāmības reģistru datus un citus datus attiecībā uz spriedumiem par noziedzīgiem nodarījumiem var uzskatīt par visjaunākajiem pierādījumiem pirms atbildētāja lietas izmeklēšanas, ko sāk, kad ir pabeigta pierādījumu vākšanas procedūra. Zviedrijas tiesību aktā ir noteikts, ka iepriekšēja sodāmība ir būtisks aspekts, kas jāņem vērā lēmumos par izmeklēšanu pirms sprieduma pieņemšanas.

Grieķija norādīja, ka tiesas nolēmumu ņem vērā visos kriminālprocesa posmos, piemēram, arī recidīvisma konstatēšanas nolūkā, neatkarīgi no tā, vai attiecīgo nolēmumu pieņēmusi Grieķijas vai citas valsts tiesa.

Dažās dalībvalstīs iepriekšējs spriedums var ietekmēt lēmumu par pirmstiesas aizturēšanu — to var uzskatīt par tiesai piekritīgu pamatojumu drošības naudas noraidīšanai, ja prasītājs ir apsūdzēts smagā nodarījumā (IE), savukārt, ja aizdomās turētais ir bijis notiesāts pēdējo gadu laikā, var tikt pieņemts rīkojums par pirmstiesas aizturēšanu (AT, EL, NL, SE). Kriminālprocesā iepriekšēji spriedumi var tikt ņemti vērā, arī ievērojot lietderības principu [*principle of opportunity*][5] (SE, SI).

Komisija uzskata, ka tad, ja lēmumos par pirmstiesas aizturēšanu dalībvalstis kā faktoru ņem vērā iepriekšējus spriedumus, pamatlēmuma kritēriju un pirmstiesas aizturēšanas lēmumā piemēroto valsts tiesību aktu kritēriju saistība būtu stingri jāizvērtē, pamatojoties uz attiecīgajiem Eiropas Padomes ieteikumiem[6] un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. Lēmums par pirmstiesas aizturēšanu būtu skaidri jāpamato, ņemot vērā attiecīgo lietu, un tā iemesls nedrīkst būt vienīgi tas, ka attiecīgā persona ir iepriekš tiesāta.

2.2.3.2. Lietas izskatīšanas posms

Vairākās dalībvalstīs iepriekšējus spriedumus ņem vērā lēmumā par soda/sankciju veidu, līmeni un apmēru (AT, CY, DE, DK, HR, HU, IE, LV, NL, SE, SI un UK), piemēram, kā izšķirošo faktoru lēmumā par vainas pakāpi (HR), soda mērķi (HR) vai arī to, vai pastāv vainu pastiprinoši apstākļi (DK, LV, UK).

Zviedrijā nedrīkst piemērot nosacītu sodu, ja ir bijusi iepriekšēja tiesvedība. Dānijas un Zviedrijas tiesību aktos arī tiek ņemts vērā tas, ka, lai iepriekšēju spriedumu varētu uzskatīt par vainu pastiprinošu apstākli, nodarījumam, par kuru attiecīgais spriedums pieņemts, vajadzētu būt saistītam ar jaunajā procesā izskatīto nodarījumu. Saskaņā ar Slovēnijas tiesību aktu tiesa, izvērtējot soda bargumu, īpaši ņem vērā to, vai iepriekšējā nodarījuma veids ir tāds pats kā jaunā nodarījuma veids, vai abiem nodarījumiem bijis viens motīvs un cik ilgs laiks pagājis kopš iepriekšējā sprieduma izpildes, atcelšanas vai noilguma iestāšanās.

Dažkārt dalībvalstis ņem vērā to, cik ilgs laiks pagājis no iepriekšējā sprieduma pieņemšanas, izpildes, atcelšanas vai noilguma iestāšanās (DK, NL, SE, SI). Tiesas

---

5 Šis princips ietver prokurora rīcības brīvību izmeklēt lietu vai apturēt procedūras.

6 Skatīt arī Eiropas Padomes Rezolūciju (65) Nr. 11 (kuru 1965. gada 9. aprīlī pieņēma ministru vietnieki): https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=582145&SecMode=1&DocId=626216&Usage=2.

arī var ņemt vērā iepriekšējus spriedumus, pieņemot rīkojumu ar mērķi nodrošināt apsūdzētā klātbūtni vai novērst atkārtota pārkāpuma risku, jo īpaši lēmumos, ar ko paredz aizturēšanu vai alternatīvus pasākumus apsūdzētā klātbūtnes nodrošināšanai (SI).

Iepriekšējs spriedums var ietekmēt arī nodarījuma juridisko klasifikāciju atbilstīgi Kriminālkodeksam (HU, NL, UK), piemēram, kad tiek izvērtēts nodarījuma smagums (UK).

2.2.3.3. Sprieduma izpildes posms

Atsevišķās dalībvalstīs iepriekšējus spriedumus ņem vērā sprieduma izpildes posmā (DE, HR, NL un SE). Piemēram, iepriekšēji spriedumi var būt ņemti vērā lēmumā par probāciju (DE, SE), nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu (DE) vai arī atceļot soda vai brīvības atņemšanas pasākuma atlikšanu (AT, DE). Dažās valstīs tiesām ir jāņem vērā iepriekšēji spriedumi, arī lemjot par to, vai notiesātā persona jāievieto paaugstinātas drošības līmeņa blokā (SE) vai vispārējā recidīvistiem paredzētā ēkā (NL). Bieži ir norādīts, ka tiesas atcels soda vai brīvības atņemšanas pasākuma atlikšanu, ja attiecīgā persona izdarīs pārkāpumu operatīvā perioda laikā (DE, SE). Zviedrijā iepriekšējus spriedumus ņem vērā arī lēmumos par mūža ieslodzījuma aizstāšanu ar ieslodzījumu uz noteiktu laiku.

2.2.4. Pietiekamu datu iegūšana par iepriekšējiem spriedumiem

Atsevišķas dalībvalstis arī informēja Komisiju par vietējiem likumiem vai iekšējiem noteikumiem attiecībā uz to valsts sodāmības reģistru izveidi (EE, HU un LV).

Tikai divas dalībvalstis (EE, IE) ir atsaukušās uz apmaiņu ar informāciju, kas iegūta no sodāmības reģistra (*ECRIS*). Tas varētu būt izskaidrojams ar faktu, ka pamatlēmuma pieņemšanas laikā *ECRIS* sistēma vēl nebija ieviesta. Dalībvalstis sāka izmantot *ECRIS* 2012. gada aprīlī, un pašreiz *ECRIS* sistēmu sodāmības reģistra informācijas apmaiņai izmanto 25 dalībvalstu centrālās iestādes. *ECRIS* veicina pamatlēmuma pienācīgu īstenošanu. Tomēr jānorāda, ka ne visas centrālās iestādes pašreiz ir savstarpēji savienotas.

3. SECINĀJUMS

- Pamatlēmumā ir noteikts galvenais līdzvērtīguma princips, kas attiecībā uz ārvalstīs un konkrētajā valstī pieņemtiem spriedumiem jāievēro jaunā kriminālprocesā. Lēmumā ir apstiprināts princips, saskaņā ar kuru citā dalībvalstī pieņemtam spriedumam dalībvalstīs būtu jāparedz sekas, kas ir līdzvērtīgas tādu spriedumu sekām, kurus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem pieņēmušas to tiesas, neatkarīgi no tā, vai šīs sekas attiecīgās valsts tiesību aktos tiek uzskatītas par faktiskām, procesuālām vai materiālām. Pamatlēmuma 5. apsvērumā ir noteikts, ka "ar šo pamatlēmumu netiecas saskaņot sekas, kādas dažādu valstu tiesību sistēmas paredz attiecībā uz iepriekšēju spriedumu esamību, un pienākums ņemt vērā citās dalībvalstīs iepriekš pieņemtus spriedumus pastāv vienīgi tiktāl, ciktāl iepriekšēju spriedumu esamību ņem vērā saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem".

Pamatlēmumam ir būtiska pievienotā vērtība — Eiropas tiesiskuma telpā tas veicina savstarpēju uzticību krimināltiesību un tiesu nolēmumu jomā, jo sekmē tādu tiesisko kultūru, kurā principā ņem vērā citā dalībvalstī iepriekš pieņemtus spriedumus.

- Atzinīgi vērtējot to 22 dalībvalstu centienus, kuras līdz šim ir transponējušas pamatlēmumu, tomēr jānorāda, ka pamatlēmuma burta un gara ievērošanas līmenis ir ļoti atšķirīgs. Šķiet, ka valsts īstenošanas noteikumi, par kuriem paziņojušas 13 dalībvalstis (AT, CY, DE, DK, EL, FI, HR, IE, LV, NL, SE, SI un UK), kopumā ir apmierinoši.
- Pārējās deviņas dalībvalstis, kuras ziņoja Komisijai, nav iesniegušas pārliecinošu informāciju par iepriekšēju ārvalstīs pieņemto spriedumu tiesisko seku transponēšanu to krimināl ās tiesvedības sistēmā. Tāpēc attiecīgo dalībvalstu atbilstības līmeni šajā jomā nevar novērtēt.
- Pamatlēmuma netransponēšana vai daļēja un nepilnīga transponēšana kavē Eiropas tiesiskuma telpas rezultatīvu darbību un var mazināt ES pilsoņu tiesisko paļāvību, jo viņi nevar paļauties uz šo instrumentu, kura mērķis ir samazināt noziegumos vainīgu personu iespējas izdarīt atkārtotu pārkāpumu.
- Tā kā ar pamatlēmumu ir iespējams palielināt kriminālās tiesvedības pārvaldības efektivitāti, ieviešot juridiskus instrumentus, ar ko novērtēt likumpārkāpēja kriminālo pagātni un tādējādi aizsargāt upurus, ir jāpauž nožēla par pamatlēmuma novēlotu īstenošanu.
- Komisija turpinās rūpīgi uzraudzīt, kā dalībvalstis ievēro visas pamatlēmumā noteiktās prasības. Komisija īpaši pārbaudīs, vai dalībvalstis pienācīgi piemēro līdzvērtīguma principu un vai — principā — ārvalstīs pieņemtu spriedumu tiesiskās sekas dalībvalstu kriminālās tiesvedības sistēmās ir līdzvērtīgas attiecīgajā dalībvalstī pieņemtu spriedumu tiesiskajām sekām.
- Ir ārkārtīgi svarīgi, lai visas dalībvalstis izskatītu šo ziņojumu un sniegtu Komisijai visu attiecīgo papildu informāciju, un tādējādi izpildītu Līgumā noteiktos dalībvalstu pienākumus. Komisija arī mudina tās dalībvalstis, kuras norādījušas, ka izstrādā attiecīgos tiesību aktus, pēc iespējas ātri ieviest šos valsts pasākumus un par tiem paziņot. Komisija aicina visas tās dalībvalstis, kuras to vēl nav izdarījušas, ātri rīkoties, lai pēc iespējas pilnīgāk īstenotu pamatlēmumu. Tā arī aicina tās dalībvalstis, kuras pamatlēmumu transponējušas nepareizi, pārskatīt savus īstenošanas tiesību aktus un tos saskaņot ar pamatlēmuma noteikumiem.